

STUDIEPLAN

FHH54N

Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming

Fagskolen i Viken
Stuedsted: Rud og Fredrikstad
Godkjent Nøkut: 12.10.2016
Sist revidert: 09.2016

Innhold

1	GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG	4
1.1	OPPTAKSKRAV.....	5
1.1.1	Realkompetansevurdering.....	5
1.1.2	Søkere med utenlandsk utdanning.....	5
1.2	POENGBEREGNING OG RANGERING.....	6
1.3	TJENESTEOMRÅDER.....	6
1.4	LÆRINGSUTBYTTE FOR UTDANNINGEN.....	6
1.4.1	Overordnet læringsutbytte for utdanningen Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming.....	7
1.5	BEGREPSAVKLARINGER OG FOKUSOMRÅDER FOR UTDANNINGEN.....	7
2	ORGANISERING AV UTDANNINGEN	9
2.1	EMNEOVERSIKT.....	9
2.2	ARBEIDSFORMER OG METODER I UTDANNINGEN.....	10
2.2.1	Selvstudium med nettstøtte.....	11
2.2.2	Problembasert læring (PBL).....	11
2.2.3	Veiledning og refleksjon.....	11
2.2.4	Basisgrupper/Læringsgrupper.....	12
2.2.5	Teori/ litteratur/oppgaver.....	12
2.3	PRAKSIS.....	12
2.4	SKJEMATISK GJENNOMFØRINGSMODELL FOR MÅLRETTET MILJØARBEID KNYTTET TIL MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMMING, DELTID OVER 2 ÅR:.....	14
3	ARBEIDSKRAV OG VURDERING	15
3.1	VURDERINGSGRUNNLAG.....	15
3.2	KRITERIER FOR VURDERING AV ARBEIDSKRAVENE.....	15
3.3	VURDERINGSFORMER.....	16
4	OVERSIKT OVER LÆRINGSUTBYTTE, EMNER, TEMA, ARBEIDSKRAV OG LITTERATUR	18
4.1	EMNE 1 – FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGENE I HELSE- OG SOSIALFAG.....	18
4.1.1	Læringsutbytte Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene.....	18
4.1.2	Tema og litteratur Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene.....	19
4.1.3	Arbeidskrav Emne 1- Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene 21	
4.2	EMNE 2 - UTVIKLINGSHEMMING.....	22
4.2.1	Læringsutbytte Emne 2 - Utviklingshemming.....	22
4.2.2	Tema og litteratur Emne 2 – Utviklingshemming.....	24
4.2.3	Arbeidskrav Emne 2 - Utviklingshemming.....	25
4.3	EMNE 3 TEORIER OG ARBEIDSMÅTER I MÅLRETTET MILJØARBEID.....	26
4.3.1	Læringsutbytte Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid.....	26
4.2.4	Tema og litteratur Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid.....	26
4.2.5	Arbeidskrav Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid.....	27
4.3	EMNE 4 ORGANISASJON, SYSTEM OG LEDELSE.....	29
4.3.1	Læringsutbytte Emne 4 – Organisasjon, system og ledelse.....	29

4.3.2	<i>Tema og litteratur Emne 4 - Organisering, system og ledelse</i>	30
4.3.3	<i>Arbeidskrav Emne 4 - Organisering, system og ledelse</i>	31
4.4	PRAKSIS	32
4.4.1	<i>Litteratur og arbeidskrav for praksis</i>	33
4.5	EMNE 5 FORDYPNINGSARBEID/HOVEDPROSJEKT	34
4.5.1	<i>Læringsutbytte – Emne 5 Fordypingsarbeid/hovedprosjekt</i>	34
4.5.2	<i>Litteratur og arbeidskrav - Emne 5 Fordypingsarbeid/hovedprosjekt</i>	36
4.5.3	<i>MAL FOR FORDYPNINGSARBEID/HOVEDPROSJEKT</i>	37
5	AKTUELL LITTERATUR	38

1 GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG

Fagskolens opplæringstilbud i Norge skal være tilpasset samfunnets behov for svært mange typer fagkompetanse. Studieplanen i "Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming" på fagskolenivå bygger på nasjonal plan i miljøarbeid rettet mot mennesker med funksjonsnedsettelse og er utarbeidet i samarbeid med faglig ansvarlige i Bærum kommune, Fagskolen Innlandet, Fagskolen Oslo Akershus og faglærere i Helse- og oppvekstfag i Akershus fylkeskommune. Studieplanen er utviklet med sikte på å gi helsearbeidere med videregående opplæring, mulighet til en videreutdanning som kan styrke deres kompetanse i møte med nye og utvidede arbeidsoppgaver i helse- og omsorgstjenesten.

På bakgrunn av økende behov for faglig kompetanse spesielt i samlokaliserte boliger/ omsorgsboliger for utviklingshemmede har vi i samarbeid med Bærum kommune utarbeidet denne planen. Studiets navn er valgt på bakgrunn av at det er behov for målrettet kompetanse i miljøarbeid for personer med utviklingshemming. Studiet legges til rette slik at studentene tilegner seg kunnskaper, ferdighet og den generelle kunnskapen som gjør dem kvalifisert til å utøve målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming.

Helse- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Endringer i befolkningsmessige forhold og en samfunnsutvikling med økende etterspørsel etter alle typer helse- og omsorgstjenester utfordrer velferdssamfunnet. Omsorgsplanen 2015 og en oppfølging av stortingsmelding 25 (2005-2006) mestringer, muligheter og mening. Omsorgsplanen 2015 påpeker blant annet behovet for økt kompetanse for å sikre høy kompetanse og stabil bemanning i helse- og omsorgssektoren. Det er derfor viktig å kunne rekruttere, videreutdanne og beholde kompetent fagfolk. Planen legger også økt vekt på aktiv omsorg som gir brukerne mulighet for å leve et meningsfylt liv.

Sentrale styringsdokumenter legger føringer for en satsing på kompetanseheving i den kommunale helse- og omsorgstjenesten:

Dette er for eksempel:

"Kompetanseløftet 2015", har som mål å skaffe tilstrekkelig personell og nødvendig fagkompetanse til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. I handlingsprogrammet legges det vekt på at videreutdanning av personell gjennom fagskoleordning er spesielt viktig for å øke kompetanse. (St.meld.nr. 25 2005-2006 Mestringer, muligheter og mening). Fagskoleutdanningene er nært knyttet til arbeidslivets kompetansebehov og er derfor særlig relevant for utfordringene for kommunene.

"Innovasjon i omsorg", **NOU 2011: 11**. Her påpekes viktigheten av innovasjon, som det nye og ukjente, inn i den forutsigbare og trygge omsorgen. Tanken er å bruke kunnskap om teknologi inn i ny sammenheng eller at det brukes på en ny måte. Innovasjon i omsorg er viktig i arbeidet for verdier som deltagelse, uavhengighet, selvstendighet, verdighet og normalisering.

"Morgendagens omsorg", *Meld. St. 29, kapittel 8 (2012-2013)* er med på å legge føringer for utvikling av helse- og omsorgstjenestene. Den er ment å gi helse- og omsorgstjenestens brukere nye muligheter til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom, problemer eller funksjonsnedsettelse.

"Samhandlingsreformen", Meld. St. 47 (2009) – medfører endring i ansvar- og oppgavefordeling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.

1.1 Opptakskrav

- a) Fullført og bestått videregående opplæring med fagbrev/vitnemål og autorisasjon i relevant yrkesutdanning fra videregående skole som Helse- og oppvekstfag, aktivtørutdanning eller tilsvarende.
- b) Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen/venter på autorisasjon, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve.
- c) Det kan gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering se punkt 1.2 nedenfor.

1.1.1 Realkompetansevurdering

Søkere uten fagbrev kan tas opp til studiet på bakgrunn av realkompetansevurdering. Med relevant praksis menes arbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming. Skolegang vil i dette tilfelle være relevante kurs eller studier knyttet til mennesker med utviklingshemming. Vurderingen baseres på gjeldende utdanningsprogram i videregående opplæring for utdanningen på Vg3 nivå. Det må også kunne dokumenteres tilstrekkelig grunnlag i fellesfag tilsvarende læreplanene i Vg1 og Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram.

Realkompetanse er all den kompetansen en person har skaffet seg gjennom betalt eller ubetalt arbeid, etterutdanning, fritidsaktiviteter, organisasjonsarbeid og annet som kommer i tillegg til den kompetansen som er dokumentert gjennom grunnutdanningen.

Det man har av dokumentasjon på praksis, utdanning, autorisasjon, kurs mm synliggjøres med attesterte kopier. Har man attester for praksis, må disse angi lengde på arbeidsforholdet, stillingsprosent og innhold i arbeidet.

1.1.2 Søkere med utenlandsk utdanning

Søkere med fullført videregående opplæring fra de andre nordiske landene er kvalifiserte for opptak når den videregående opplæringen i de respektive landene gir generelt opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende kravene til fagskoleutdanning i Norge.

Søkere utenfor Norden må dokumentere opplæring og praksis ved autorisert translatør og ha bestått eller ha likeverdig realkompetanse i de fellesfag tilsvarende Vg1 og Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram. Den faglige opplæringen må gi relevant opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende kravene til fagskoleutdanning i Norge. Søkere må ha norskkunnskaper tilsvarende norskprøven for voksne innvandrere fra VOX med resultatet B2 på alle fire delprøver.

Dokumentasjonskrav:

- dokumentasjon på fullført utdanning som viser lengde og nivå på utdanning, teori og praksis
- dokumentene må være oversatt til norsk eller engelsk
- dokumentasjon på arbeidspraksis fra utlandet eller Norge kan være et krav eller en fordel

All praksis, utdanning, autorisasjon, kurs mm må dokumenteres med attesterte kopier. Attester for praksis må angi lengde på arbeidsforholdet, stillingsprosent og innhold i arbeidet.

1.2 Poengberegning og rangering

Det gis gjennomsnittlig karakterpoeng av karakterene i alle fag på Vg1 og tverrfaglig eksamen (reform 94) eller Vg2 (Kunnskapsløftet)

- Relevant praksis utover det generelle grunnlag for opptak gir 1 poeng pr md
- Fagprøve med "bestått meget godt" gir 25 poeng
- Fagprøve i annet fag utover det generelle opptakskrav, inklusive praksistid gir 50 poeng

Ved lik poengsum skal det kjønn som er underrepresentert i det yrket eller den profesjon opplæringen skal føre fram til, kvoterer.

1.3 Tjenesteområder

Utdanningen i målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming kvalifiserer blant annet for arbeid innen:

- Miljøarbeidertjenesten
- Samlokaliserte boliger /Omsorgs boliger
- Institusjoner og andre spesialisthelsetjenester

1.4 Læringsutbytte for utdanningen

Yrkesutøvere med fagskoleutdanning i «målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming» skal ha en grunnleggende omsorgsevne til å kunne møte den enkelte bruker der han eller hun er på bakgrunn av innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie.

Læringsutbyttebeskrivelsen for fagskoleutdanningen skal gi en oversikt over hvilken kompetanse studentene skal ha etter gjennomføring av det aktuelle emne eller utdanningen som helhet. Læringsutbyttebeskrivelsene er i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverkets krav og er inndelt i kunnskap, ferdighet og generell kompetanse.

Kunnskap	Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innen fag, fagområder og/ eller yrker.
Ferdighet	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter - kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter
Generell kompetanse	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i yrkes- og utdanningsammenheng

1.4.1 Overordnet læringsutbytte for utdanningen Måltrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om ulike kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse • har kunnskap om helsearbeiderens ansvars-, funksjons- og kompetanseområde for mennesker med utviklingshemming • har innsikt i relevante lover og regelverk som gjelder i tjenesteyting til mennesker med ulike funksjonsnedsettelse • har kunnskap om aktuelle metoder for å fremme mestring verdighet og deltagelse i samfunnet • kan oppdatere sin kunnskap om hvordan helse- og omsorgstjenestene er organisert • har kunnskap om ulike formidlingsmåter, kommunikasjonsprosesser og prinsipper i veiledning • forstår betydningen av brukers mestring av dagliglivet i et samfunnsperspektiv
Ferdigheter	<p>Kandidaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende metoder for måltrettet miljøarbeid i sin yrkesutøvelse med mennesker med utviklingshemming • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og samhandling i forbindelse med måltrettet miljøarbeid • kan finne informasjon og fagstoff knyttet til aktuelle problemstillinger i arbeidet med mennesker med utviklingshemming • kan kartlegge brukers ressurser og identifisere, planlegge og tilrettelegge for den utviklingshemmedes individuelle behov • kan kartlegge og evaluere en situasjon, og identifisere faglige problemstillinger og behov for iverksetting av tiltak
Generell kompetanse	<p>Kandidaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner i samhandling med tjenesteyter, deres pårørende og i tverrfaglig samarbeid • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk i drøfting av ulike velferdsteknologiske tiltak • kan utføre arbeidet etter brukere med utviklingshemming sitt behov • har forståelse for kommunikasjonen og veiledningens betydning i måltrettet miljøarbeid • kan utvikle arbeidsmetoder for å øke kvaliteten på yrkesutøvelsen for utviklingshemmede i måltrettet miljøarbeid

1.5 Begrepsavklaringer og fokusområder for utdanningen

Utdanningen innen Helse- og oppvekstfag har et felles hovedmål:

Utdanningene skal utvikle studentene til reflekterte yrkesutøvere. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling.

Omsorg er en viktig del i arbeidet med personer med utviklingshemming. God omsorg bygger på et helhetlig menneskesyn hvor en møter det enkelte mennesket med respekt og verdighet og med innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie.

Utviklingshemming

Utviklingshemming er en betegnelse på medfødt eller tidlig ervervet kognitiv svikt og er en betegnelse på en rekke tilstander. Felles kjennetegn er at evnen til å lære og til å klare seg i samfunnet, er mer eller mindre redusert. Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) bruker nå konsekvent betegnelsen "utviklingshemmet" for å unngå misforståelser og sammenblanding med psykiske sykdommer. (nfu.no)

Måltrettet miljøarbeid

Måltrettet miljøarbeid er et viktig begrep når struktur og klar målsetting er en grunntanke i jobben som gjøres for en bruker over tid. Mennesker med ulik utviklingshemming kan ha positiv påvirkning av at adferd møtes med like konsekvenser og reaksjoner fra omgivelsene.

Verdighetsbegrepet

«Mennesket er i seg selv unikt med hensyn til å kunne tenke, ha autonomi og verdighet» (Sindig, Halvorsen og Barbosa da Silva, 2009)

Kronprins Haakon tok initiativet til Global Dignity. Tanken bak Global Dignity er å sette fokus på den universelle retten alle mennesker har til å leve et verdig liv.(kongehuset.no)

«Fem prinsipper om verdighet:

1. Alle mennesker har rett til å leve et verdig liv.
2. Et verdig liv er å kunne bruke sine ressurser som menneske. En forutsetning for dette er å ha tilgang til et tilfredsstillende nivå av helsetjenester, utdanning, inntekt og sikkerhet.
3. Verdighet er å ha frihet til å ta avgjørelser og treffe valg som berører eget liv – og oppleve at denne rettigheten blir møtt med respekt.
4. Verdighet bør være det styrende prinsipp for alle handlinger.
5. Vår egen verdighet henger nøye sammen med andres verdighet.(kongehuset.no)

Innovasjon

I Meld. St. 29, «**Morgendagens omsorg**», blir begrepet innovasjon beskrevet som:

- kjent eller ny viten kombinert på en ny måte eller brukt i en ny sammenheng
- ideer omsatt til en bedre praksis som skaper merverdi
- driftig, dristig og eksperimenterende i formen
- en måte å forholde seg til oppgaver på – en kultur
- en prosess der resultatet ikke er kjent på forhånd

«Innovasjon er å skape noe nytt og handler om det å åpne framtida og utvide handlingsrommet gjennom å identifisere flere utveier, vise fram alternativer og finne nye spor og løsninger.» (Meld. St. 29, morgendagens omsorg)

Relasjonskompetanse

Utvikling av relasjonskompetanse krever bevissthet og evne til refleksjon over hvordan egne holdninger innvirker på ens adferd og hvordan egen adferd, generelt og i spesifikke situasjoner, innvirker på andre menneskers oppfatning av situasjonen. I relasjonsarbeid er anerkjennelse av «den andre» som subjekt, med ressurser og begrensninger og rettigheter og plikter, sentrale. Evnen til å gi «den andre» opplevelse av å være aktør med mulighet for deltagelse og ansvar er derfor vesentlige elementer i relasjonskompetansen.

Refleksjon

«Refleksjon er en prosess som gjør deg i stand til å oppdage og lære noe som leder til en forandring på en eller annen måte» (Søndenå 2004 i Bie 2010). Refleksjon handler om å kaste tanker tilbake til, eller vende tilbake til, tanker du har tenkt før. Det er ikke bare handlingen i seg selv som skal være gjenstand for refleksjon, men også tidligere og mer grunnleggende forhold rundt egen tenkning om en handling eller handlingssekvenser.

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi har i Norge og internasjonalt fått økt oppmerksomhet de siste årene. Internasjonalt anses område å bli sentralt for å møte den demografiske utviklingens utfordringer innen helse og omsorg. Velferdsteknologiske løsninger tas i bruk som verktøy i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, samt muliggjøre at mennesker, ved hjelp av velferdsteknologiske løsninger, gis mulighet til bedre å mestre eget liv og helse. (Helsedirektoratet, 2012)

2 ORGANISERING AV UTDANNINGEN

Utdanningen i Måltrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming er et 38 ukers heltidsstudium som gjennomføres som et nettbasert studium med samlinger på deltid over 76 uker, tilsvarende fire semestre. Utdanningen er delt inn i 5 emner som er tilpasset faglig innhold og gir rom for faglig refleksjon og utprøving på egen arbeidsplass mellom samlingene. Utdanningen består av 9 samlinger og hver samling består av 3 dager av 8 timer. Det er også lagt opp til nettveiledning og individuell veiledning mellom samlingene, se oversikt s. 14. Studiet er satt sammen av praktiske og teoretiske elementer som introduseres i forskjellige emner med en progresjon gjennom hele studiet. Studier av teori har som hensikt å gi studentene kunnskaper som er nødvendig for at han/ hun skal utvikle ferdigheter innen fagområdet. Det er også mulig for studenter å søke om fritak for et eller flere emner dersom de kan dokumentere at de har tilsvarende emner fra før.

2.1 Emneoversikt

Emne 1 – 14 fagskolepoeng
Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene <ul style="list-style-type: none">
• Arbeidsformer og metoder i studiet
• Helse- og sosialfagene i samfunnet
• Etikk
• Kommunikasjon og samhandling
• Stats og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk
• Sosiologi og psykologi
Emne 2 – 14 fagskolepoengpoeng
Utviklingshemming <ul style="list-style-type: none">
• Funksjonsnedsettelse
• Atferd
• Lovgivning
• Mestring, verdighet og deltagelse

- Kommunikasjon

Emne 3 – 10 fagskolepoeng

Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

- Miljøarbeiderens ansvars-, funksjons- og kompetanseområde
- Tverrfaglig samarbeid
- Mestring av dagliglivet

Emne 4 – 9 studiepoeng

Organisering, system og ledelse

- Aktører i pasientforløpet
- Organisering og samhandling i pasientforløpet
- Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy
- Kommunikasjon og veiledning

Emne 5 – 13 fagskolepoeng

Fordypningsarbeid/ hovedprosjekt

- Fordypningsarbeidet skal være praksisrettet og knyttet til et eller flere temaer i utdanningens emner

Praksis – 10 uker

- Praksis er en obligatorisk del av utdanningen, og skal ha et omfang på 10 uker (300 timer). Det bør legges til rette for at praksis kan gjennomføres mest mulig sammenhengende fortrinnsvis etter at emne 3 er avsluttet.

2.2 Arbeidsformer og metoder i utdanningen

Arbeidsformene i utdanningen skal bidra til å utvikle bedre praksis. Mange av studentene har erfaring fra arbeid innen helse- og omsorgssektoren som de får anledning til å benytte erfaringsbaserte og studentrettede undervisningsformer. Det er også viktig å være bevisst på den rollen fagskolestudentene innehar i arbeidslivet og tilrettelegge undervisningen på en måte som stimulerer yrkesfunksjonen. Utdanningen krever at studentene har stor grad av egenaktivitet og tar ansvar for egen læring gjennom selvstudie og i samarbeid med hverandre. Utdanningen har som en viktig målsetning å utvikle samlende kunnskap og innsikt. Studentene må derfor oppleve at teori og praksis danner en integrert helhet. Det legges vekt på å skape trygge læringsmiljø og benytte læringsmetoder som også bidrar til personlig utvikling og erkjennelse i relasjon til brukerne.

Arbeidsmetoder som anvendes i studiet er forelesninger, dialogpreget undervisning, muntlig framlegg, presentasjoner, prosjektarbeid med tverrfaglig fokus, praksis, refleksjon over eget arbeid og selvstudium med nettstøtte, ulike former for arbeid i grupper, som for eksempel rollespill evt. med bruk av video. Arbeidskrav er studentoppgaver som løses individuelt eller i gruppe. Dette forutsetter at studentene deltar aktivt i eget læringsarbeid og samarbeider med andre.

Studentenes læring følges opp gjennom veiledning og undervisvurdering individuelt og i gruppe. Responstid fra lærer mellom samlingene er 1 virkedag. Læringsarbeidet støttes med bruk av digital læringsplattform.

Bruk av ulike pedagogiske metoder skal legge til rette for:

- aktiv deltakelse fra studentene og støtte til deres egne initiativ
- arbeid med virkelighetsnære problemstillinger fra praksisfeltet og aktuell teori
- fagforståelse, refleksjon over egen praksis og etiske problemstillinger som motiverer til læring, utvikling og etisk bevissthet
- studentmedvirkning i beslutningsprosesser som angår gjennomføringen av studiet
- tverrfaglig erfaring for å øke forståelsen og respekt for eget og andres fagfelt

2.2.1 Selvstudium med nettstøtte

Mellom samlingene har studentene selvstudium med nettstøtte. På første samling får studentene opplæring i bruk av PC og digitale læremidler for eksempel Word, Power Point og Excel av lærere og IKT ansvarlig. IKT ansvarlig er tilgjengelig resten av studiet når studentene har behov for hjelp og veiledning. Alle lærere som er veiledere på nettbaserte studier må delta på kurs hvor de lærer å utnytte kommunikasjonsmulighetene på læringsplattformen, It's learning, slik at de kan benytte plattformen til best mulig veiledning av studentene både individuelt og i grupper. De lærer også hvordan de skal fornye og videreutvikle innholdet for å skape motivasjon og inspirasjon til refleksjon og læring hos studentene.

Veiledning, både individuell og i gruppe, mellom samlingene vil foregå på arbeidsplassen og via nett. Veiledning på nett foregår både synkront og asynkront. Synkron veiledning kan for eksempel være videoveiledning via Skype eller avtalt nettid hvor student/studenten og veileder møtes til avtalt veiledning. Asynkron veiledning hvor student/studenten for eksempel sender inn en problemstilling og får tilbakemelding fra lærer innen 1 virkedag. Nytt læringsinnhold publiseres ukentlig på plattformen.

På samlingene vil studentene

- få en innføring i/arbeide med teori knyttet til emnene ved hjelp av ulike undervisningsformer

Mellom samlingene vil studentene

- få nettbasert veiledning/individuell veiledning og gruppeveiledning i forhold til læringsutbyttebeskrivelsene og arbeidskrav
- få individuell veiledning og gruppeveiledning som gis på studentenes arbeidssted med utgangspunkt i opplevde situasjoner innen emnens tema og arbeidskrav
- ha tilgang til nettbasert arbeid/undervisning/veiledning ved bruk av læringsplattformen It's learning hvor lærer legger ut oppgaver, linker, lager diskusjoner, interaktive oppgaver og forelesninger som fornyes/blir oppdatert ukentlig for å oppnå best mulig læringsutbytte av emnets læringsutbyttebeskrivelser

2.2.2 Problembasert læring (PBL)

En problembasert læringsform tar utgangspunkt i at studenten skal bruke egne erfaringer fra arbeidslivet (casebasert). Denne læringsformen er godt egnet for å knytte teori og praksis sammen for voksne med yrkes- og livserfaring.

2.2.3 Veiledning og refleksjon

Lærerens rolle i utdanningen er i stor grad knyttet til veiledning og tilrettelegging for fleksibel læring. Veiledning benyttes i forbindelse med oppgaveløsning, prosjektarbeid, praksis og i gruppeprosessene. Veiledning benyttes både i forbindelse med det teoretiske arbeidet og som et ledd i den enkelte students og gruppens utviklingsprosess. Studentene

skal selv aktivt søke og ta imot veiledning. Veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med brukere med utviklingshemming. Lærerens rolle er i stor grad knyttet til veiledning, underveisvurdering og tilrettelegging for læring. Refleksjon er viktig for at yrkesutøvelsen skal forbedres.

2.2.4 Basisgrupper/Læringsgrupper

Første undervisningsdag deles studentene inn i/etableres tverrfaglig sammensatte grupper som er basis for faglige diskusjoner, gruppearbeid, oppgaveløsning og veiledning. Arbeidet i gruppene er obligatorisk og forpliktende, og skal gi rom for refleksjon samt stimulere utvikling og bevisstgjøring av så vel gode etiske holdninger som det å kunne anvende fagkunnskapen. Basisgruppene arbeider med arbeidskravene som skal besvares i gruppe. Gruppene har jevnlig veiledning med faglærer både på nett og på skole eller annet avtalt møtested.

2.2.5 Teori/ litteratur/oppgaver

Egenlæring gjennom selvstudie er en viktig del av opplæringen. Studentene tilegner seg teoretisk kunnskap individuelt og i samarbeid med hverandre gjennom basisgruppene, i diskusjoner med fagpersoner/forelesere og lærere. Det legges vekt på å oppøve evne til skriftlig og muntlig formidling av egen kompetanse. Oppgaveløsning foregår individuelt og i grupper med veiledning. Oppgavene er skriftlige innleveringer og/eller muntlige fremlegg. Studentene skal i løpet av utdanningen ha tilegnet seg til sammen 2000 sider faglitteratur, av dette 300 sider selvvalgt litteratur i fordypningsemnet. I tillegg består utdanningen av fordypningsoppgave/ hovedprosjekt. Det er utarbeidet egne retningslinjer/vurderingskriterier for disse arbeidsformene. Med tanke på tilrettelegging for fleksibel læring, får studentene opplæring i den elektroniske læringsplattformen It's learning og registreres som brukere av systemet. Teoretisk fordypning og praksisstudier tilrettelegges også fleksibelt tilpasset den enkeltes livs- og arbeidssituasjon.

2.3 Praksis

Praksisplassen må alltid godkjennes av skolen. Studentene utarbeider egne mål i samarbeid med veileder på praksisplassen. Målene for praksisperioden må gjenspeile innholdet i teorimodulene. Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet Målrettet miljøarbeid for mennesker med utviklingshemming på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer.

Praksisutplassering på arbeidsplass innen Målrettet miljøarbeid for mennesker med utviklingshemming, som er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet.

Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker kan få endrede oppgaver og økt ansvar.

Veiledning i praksisperioden

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering skal ta hensyn til

studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

2.4 Skjematisk gjennomføringsmodell for Målrettet miljøarbeid knyttet til mennesker med utviklingshemming, deltid over 2 år:

	Fagskole-poeng	Uker helår	Uker deltid	Undervisnings-timer	Individuell veiledning mellom samlinger	Veiledning grupper mellom samlinger	Praksis	*Selvstudium	Sum arbeidsmengde (timer)
Emne 1	14	8	16	52	35	23		226	336
Emne 2	14	8	16	52	35	23		226	336
Emne 3	10	6	12	46	25	17		152	240
Emne 4	9	6	12	44	25	17		130	216
Emne 5 inklusiv praksis	13	5	10	16	20	14		122	172
Praksis			10	10					
Praksis skolesamlinger							12		12
Praksisveiledning (lærer på arbeidsplass)							26		26
Praksis: "Her og nå" veiledning selvstudium							312		312
Sum	60	43	76	210	140	94	350	856	1650

Kommentar: emne 5 inkl. praksis = 485 timer.

Hver samling gjennomføres over 3 dager av 8 timer per dag, totalt 24 timer.

*Estimert timer til selvstudium på egen arbeidsplass: 5 timer pr. uke. (Se avsnitt 2.2. Arbeidsformer og metoder i utdanningen). Anslagsvis 2 timer pr. uke brukes til læringsressurser på nett.

Organisering:

Emne 1: 52 undervisningstimer, hvorav 4 uketimer legges til begynnelsen av neste samling for gjennomgang av arbeidskrav). 6 timer IKT innføringskurs.

Emne 2: 52 undervisningstimer, hvorav 8 uketimer legges til begynnelsen av neste samling for gjennomgang av arbeidskrav.

Emne 3: 46 undervisningstimer, hvorav 6 uketimer legges til begynnelsen av neste samling for gjennomgang av arbeidskrav.

Emne 4: 44 undervisningstimer, hvorav 2 uketimer legges til begynnelsen av neste samling for gjennomgang av arbeidskrav.

Emne 5: 16 undervisningstimer + eksamen.

Veiledning mellom samlingene:

Individuell nettveiledning 2 timer pr student per emne.

Emne 1: Minimum to individuelle veiledningstimer per student samt 64 veiledningstimer ovf. basisgrupper (4 timer per uke mellom samling 1 og 3) og 64 nettbaserte veiledningstimer.

Emne 2: Minimum to individuelle veiledningstimer per student samt 64 veiledningstimer ovf. basisgrupper (4 timer per uke mellom samling 3 og 5) og 64 nettbaserte veiledningstimer.

Emne 3: Minimum to individuelle veiledningstimer per student samt 64 veiledningstimer ovf. basisgrupper (4 timer per uke mellom samling 5 og 7) og 64 nettbaserte veiledningstimer.

Emne 4: Minimum to individuelle veiledningstimer per student samt 64 veiledningstimer ovf. basisgrupper (4 timer per uke mellom samling 7 og 9) og 64 nettbaserte veiledningstimer

Emne 5: Minimum to individuelle veiledningstimer per student samt 40 veiledningstimer ovf. basisgrupper (4 timer per uke mellom samling 9 og eksamen) og 40 nettbaserte veiledningstimer.

3 ARBEIDSKRAV OG VURDERING

I alle emnene skal studenten arbeide med obligatoriske arbeidskrav. Arbeidskravene er utformet som skriftlige oppgaver og er relatert til sentrale temaer innen studiets emner. Arbeidskravene utføres både individuelt og i gruppe. Arbeidskrav er obligatoriske skriftlige oppgaver, muntlig undervisning for medstudenter og muntlig framlegg for faglærer.

- Alle skriftlige arbeidskrav skal leveres i innleveringsmappe på it's Learning.
- Et arbeidskrav er godkjent når det tilfredsstillende de retningslinjene som er angitt i "Rammer" under det enkelte arbeidskrav, og karakteren er fra A-E, F er stryk.
- Ved fravær i forbindelse med muntlig framlegg, vil studenten måtte utføre framlegget på et senere tidspunkt, eller utarbeide et eget skriftlig arbeid.

3.1 Vurderingsgrunnlag

Det skal foretas en helhetlig vurdering av studentens samlede kompetanse/læringsutbytte (kunnskap, ferdighet og generell kompetanse). De enkelte emnene blir vurdert i henhold til rammer, arbeidskrav og fastsatte kriterier. Det settes en karakter for hvert avsluttede emne. Praksisperioden vurderes innenfor oppsatte krav og kriterier. Studenten vil få underveisvurdering og den skal dokumenteres og være både muntlig og skriftlig. Underveisvurderingen skal gi både studenten og læreren nødvendig informasjon om studentens faglige utvikling. Sluttvurderingen har til hensikt å dokumentere den kompetansen/læringsutbytte studenten har oppnådd ved avsluttet opplæring. Det skal også foretas en egen vurdering av avsluttende fordypingsarbeid/ hovedprosjekt. Endelig karakter blir satt etter muntlig eksamen.

3.2 Kriterier for vurdering av arbeidskravene

Arbeidskravene og fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6 nedenfor:

Kriterier	Krav
1. Faglig profil	Besvarelsen skal vise at den oppfyller oppgavens læringsutbyttebeskrivelse. Besvarelsen skal vise praktiske arbeidsoppgaver belyst og faglig begrunnet med relevant teori. Studenten skal beskrive egne funksjons- og ansvarsområder i forhold til aktuelle problemstillinger i yrkesutøvelsen.
2. Kunnskap	Besvarelsen viser at studenten kan finne frem i relevant litteratur og vise forståelse for dokumentert arbeid og kunnskapsbasert praksis.
3. Metodisk redegjørelse	Studenten skal gjøres rede for metodevalg og vise evne til å inne fram kildestoff, bruke kilder i behandling av eget materiale og vise til saklig kildekritikk. Besvarelsen må ivareta etiske retningslinjer som for eksempel anonymisering av data.

4. Utforming	Besvarelsen skal ha god skriftlig fremstilling med et klart og entydig språk. Besvarelsen skal ha en form som samsvarer med generelle retningslinjer for oppgaveskriving. Litteratur refereres nøyaktig og korrekt både i teksten og i egen litteraturliste.
5. Selvstendighet og drøfting	Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger og begrunnelser slik at temaet behandles saklig, kritisk og analytisk med drøfting av standpunkter og påstander. Besvarelsen skal vise evne til faglige og etiske vurderinger. Sammenheng mellom teori og praksis skal belyses ved hjelp av praksiseksempler.
6. Oppgavelikhet	Besvarelsen må ikke ha stor likhet med andre besvarelser, eller annet publisert materiale.

3.3 Vurderingsformer

Vurderingsformene har sammenheng med utdanningenes læringsutbytte og arbeidsformer. Det utarbeides vurderingskriterier for muntlig og skriftlig oppgaveløsning. Eksamensformene er variert for å kunne gi rom for en mer helhetlig vurdering av studentene. Studenten skal ha mulighet til å bruke kunnskaper og ferdigheter både fra utdanningens teorigrunnlag og studentens egen praksiserfaring i forbindelse med eksamen. Det er oppgaver tilknyttet hvert emne som vurderes med gradert karakter etter en skala fra A til F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E for bestått. Praksis vurderes til bestått/ikke bestått. Øvrige arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent.

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	B Meget god	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Middels grad av måloppnåelse	C God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	D Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Under middels grad av måloppnåelse	E Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	F Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller generell kompetanse

Mappevurdering

Mappevurdering er en metode for både underveisvurdering *for* læring og sluttvurdering *av* læring. Underveisvurdering innebærer at studentene samler dokumentasjon på planlegging, gjennomføring og refleksjon av eget arbeid i en digital mappe. Etter mappeinnlevering kan studenten åpne mappen igjen og forbedre arbeidet på bakgrunn av tilbakemelding fra læreren og fortsette arbeidet mot høyere måloppnåelse.

I sluttvurderingen av hvert emne benyttes en utvalgsmappe. Det er studentenes samlede kompetanse ved slutten av opplæringen som skal danne grunnlaget for sluttvurderingen. Utvalgsmappen skal inneholde et utvalg av mappearbeider i modulen og et refleksjonsnotat.

4 OVERSIKT OVER LÆRINGSUTBYTTE, EMNER, TEMA, ARBEIDSKRAV OG LITTERATUR

4.1 Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfag

4.1.1 Læringsutbytte Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med brukere, pårørende og kolleger • har innsikt i relevante lover og forskrifter innen helse- og omsorgssektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk • har kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer i studiet
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet

Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkes- og profesjonsetikk og hvordan dette påvirker yrkesutøvelsen • ser betydningen av å reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig og etisk • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk gjennom refleksjon over egen atferd og kommunikasjon i situasjoner med brukere, pårørende og kollegaer • kan kommunisere og samhandle med brukere for å ivareta deres individuelle behov, i tråd med prinsipper om brukermedvirkning og respekt for enkeltindividets verdi og verdighet • kan bygge relasjoner basert på likeverdighet og respekt, slik at brukere og pårørende opplever trygghet og har tillit til tjenestetilbudet • kan samarbeide og bygge relasjoner til medstudenter og kolleger • har forståelse for betydningen sosiologi, psykologi, etikk og kommunikasjon har i egen yrkesutøvelse
----------------------------	---

4.1.2 Tema og litteratur Emne 1 – Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene

Tema	<p>1a Arbeidsformer og metoder i studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læring/nettstøttet læring • Studieteknikk • Prosjekt- og utviklingsarbeid • Teori og erfaringsbasert kunnskapsbygging • Refleksjon • Informasjonsteknologi <p>1 b Helse- og sosialfagene i samfunnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og sosialfagenes utvikling • Teorier og begreper innen helse- og sosialfagene • Verdier og normer i samfunnet og i helse- og sosialfagene <p>1c Etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Livssyn og verdier • Menneskerettighetene • Etikk og moral, etiske dilemmaer • Etikk og velferdsteknologi • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Samfunnsmessige perspektiv og utfordringer i forhold til verdier og normer • Yrkesetikk
------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Brukermedvirkning og verdighet • Makt, tvang og kontroll <p>1d Kommunikasjon og samhandling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Kommunikasjon i ett hjelperperspektiv • Konflikthåndtering • Tverrkulturell samhandling • Samhandling i grupper og i organisasjoner • Relasjonskompetanse • Veiledning <p>1e Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer • Folkehelse • Hverdagsmestring • Lovverket som regulerer helse- og sosialsektoren • Helse- og sosialsektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå • Offentlig og privat ansvar og omsorg • Profesjonalisering i helse- og sosialsektoren • Økonomi og finansiering • Kvalitetssikring, internkontroll og kvalitetsutvikling • Omsorgsforskning <p>1f Sosiologi og psykologi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familien som sosial og kulturell institusjon • Helse og sosial ulikhet • Roller, makt og avmakt • Utviklingsteorier • Emosjoner, behov og motivasjon • Kriser og forsvarsmekanismer • Gruppepsykologi og nettverksteori
Litteratur	<p>Brinchmann, Berit Støre (2012) <i>Etikk i sykepleien</i> Brodtkorb, Elisabeth og Marianne Rugkåsa (2009) <i>Mellom mennesker og samfunn - sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene</i> Dalland, Olav (2012) <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i> Molven, Olav (2012) <i>Helse og jus</i> Eide, Hilde og Eide, Tom (2007) <i>Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk</i> Håkonsen, Kjell Magne (2014) <i>Psykologi og psykiske lidelser</i> Helse og omsorgslover, www.lovdatab.no</p>

<p>SINTEF 2013, <i>Prosjektrapport Trygge spor</i> St.mld.29 2012-2013, <i>Morgendagens omsorg</i> NOU 2011:11, <i>Innovasjon i omsorg</i> St.mld.25 2006, <i>Mestring, muligheter og mening</i></p> <p><u>Tilleggs litteratur:</u> Andersen, Erling S og Schwenche, Eva (4. utgave 2012) <i>Prosjektarbeid en veiledning for studenter</i> Renolen, Åse (2008) <i>Forståelse av mennesket – Innføring i psykologi for helsefag</i></p>
--

4.1.3 Arbeidskrav Emne 1- Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene

Emne 1 - Oppgave 1: Grunnlagstenkning, etikk, teorier, kommunikasjon, relasjon og samhandling.

Definer aktuelle begrep fra ovenstående tema. Beskriv en aktuell problemstilling på egen eller tenkt arbeidsplass. Bruk etiske prinsipper for å drøfte kommunikasjon som påvirker relasjon og samhandling mellom ansatte og bruker.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe.

Omfang: ca. 5 - 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Studentene får skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 1 – Oppgave 2: Stats- og kommunalkunnskap, lovverk, sosiologi, psykologi og veiledning.

a) Beskriv og gjennomfør en praktisk veiledningssituasjon.

Begrunn hvorfor det er viktig å kjenne til lovverket som regulerer din yrkesutøvelse. På hvilken måte kan din kunnskap om sosiologi og psykologi, menneske og samfunn, påvirke din måte å veilede brukeren på? Målgruppen for veiledningen kan være kolleger eller medstudenter.

b) Gi tilbakemelding med faglige begrunnelser på dine medstudenters undervisning.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe med tilhørende obligatorisk muntlig fremlegg.

Omfang: ca.5 - 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 1 - Refleksjonsnotat

Etter endt emne skal studentene levere et individuelt refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat

Omfang: maks. 3 sider

Vurdering: Bestått ved innlevering

Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

4.2 Emne 2 - Utviklingshemming

4.2.1 Læringsutbytte Emne 2 - Utviklingshemming

Kunnskap	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse • har innsikt i aktuelt lovverk, økonomiske støtteordninger og etiske og juridiske rammer • har kunnskap om utviklingshemmedes plass i samfunnet i dag og i historisk perspektiv • forstår betydningen av personsentrert omsorg og brukers rett til medbestemmelse i arbeidet for selvstendighet, mestring og livskvalitet • har kunnskap om ulike kommunikasjonsformer i samhandling med brukere og deres pårørende/ familie • kan oppdatere sin kunnskap om innovasjon og velferdsteknologi
Ferdigheter	Kandidaten; <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende faglige kunnskap om ulike utviklingshemminger for å identifisere resurser og behov hos bruker • kan anvende faglig kunnskap i møte med brukers atferd knyttet til ulike utviklingshemminger • kan kartlegge og identifisere brukers behov for å iverksette tiltak knyttet til mestring, verdighet og deltagelse • Kan anvende ulike kommunikasjonsformer i individuelt tilpassede tiltak • kan finne informasjon om økonomiske støtteordninger og aktuelt lovverk i personorientert omsorg

Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan samarbeide med bruker og pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning, mestring og verdighet, og som møter deres behov for meningsfull aktivitet • kan utvikle arbeidsmetoder for å ivareta brukers opplevelse av empowerment i dagliglivet • har forståelse for etiske prinsipper og rettsikkerhet rundt bruk av makt og tvang
----------------------------	---

4.2.2 Tema og litteratur Emne 2 – Utviklingshemming

Tema	<p>2a Funksjonsnedsettelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kognitive og fysiske funksjonsnedsettelse • Grader av utviklingshemming • Autisme • Sosiale og emosjonelle vansker • Demens og utviklingshemming • Synet på mennesker med funksjonsnedsettelse i et historisk og fremtidsrettet perspektiv • Tilrettelegge av fysiske omgivelser ved blant annet tekniske hjelpemidler • Innovasjon, velferdsteknologi og personsentrert omsorg <p>2d. Atferd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forstå atferd • Utfordrende atferd • Hvordan forstå og møte atferd • Utfordrende atferd som kommunikasjon • Atferd knyttet opp mot ulike diagnoser <p>2c. Lovgivning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktuelt lovverk med forskrifter og rundskriv • Rettsikkerhet ved bruk av makt og tvang, Kapittel 9 • Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse, Kapittel 4A • Dokumentasjonsplikt • Støttekontakt/ brukerstyrt personlig assistent • etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknologi <p>2d. Mestring, verdighet og deltagelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selvstendighet og mestring for økt livskvalitet • Empowerment, brukermedvirkning i dagliglivet • Personorientert omsorg • Innovasjon i omsorg • Velferdsteknologi • Verdighet, livsglede og kreativitet • Etikk • Utviklingshemming og seksualitet <p>2e. Kommunikasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjon tilpasset den enkelte • Kommunikasjonsformer • Tilnæringsmåter • Ask
Litteratur	Bakke Wigaard (2015) <i>Utviklingshemming og hverdagsvansker</i> , Gyldendal forlag

	<p>Corneliussen, M., Haaland-Johannesen, L., Knoph, L., Lind, M. Eli, M. (2006), «Afasi og samtale: gode råd om kommunikasjon»</p> <p>Holden, B. & Finstad, J. (2010) <i>Adferdsavtalen: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd</i></p> <p>Holden, B. (2012). <i>Utfordrende atferd og utviklingshemming: Atferdsanalytisk forståelse og behandling</i></p> <p>Eggen, J. Fjeld, W. Malmo, S. Zachariassen, P. (2014). <i>Utviklingshemning og seksuelle overgrep</i></p> <p>Eide, H. & Eide, T. (2007) <i>Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling, konfliktløsning, etikk</i>. Oslo: Gyldendal akademisk. Kap. 7. Nonverbal kommunikasjon (s.197-216); Kap. 10: Utforskende ferdigheter (s.265-289)</p> <p>St.mld.25 2006, <i>Mestring, muligheter og mening</i></p>
--	---

4.2.3 Arbeidskrav Emne 2 - Utviklingshemming

Emne 2 - Oppgave 1: Utviklingshemming og atferd

- a) Start individuelt med å utarbeide en skisse til et undervisningsopplegg om nevnte tema.
- b) Gruppa bruker disse skissene til å utarbeide et felles undervisningsopplegg.
- c) Gruppa demonstrerer opplegget ved å undervise medstudenter (ca. 20 min.).
- d) Studentene gir en muntlig tilbakemelding på medstudenters arbeid og undervisningsopplegg.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe.

Omfang: 5 - 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Muntlig tilbakemelding på undervisningsopplegget fra medstudenter samt en skriftlig og muntlig tilbakemelding fra lærer.

Emne 2 – Oppgave 2: Mestring, verdighet og deltagelse

Definer begrepene ovenfor. Velg en aktuell situasjon på egen eller tenkt arbeidsplass. Drøft hvordan mestring, verdighet og deltagelse påvirker det forebyggende arbeidet.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt eller i gruppe.

Omfang: 5 – 8 sider.

Vurderes etter kriteriene nr. 1-6, se pkt 5.4.1

Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer

Emne 2 Refleksjonsnotat

Etter endt emne skal studentene levere et individuelt refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

4.3 Emne 3 Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

4.3.1 Læringsutbytte Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om helsearbeiderens ansvars, funksjons og kompetanseområde • har kunnskap om ulike kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder i arbeid med mennesker med ulik funksjonshemming • kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap om teorier og modeller i målrettet miljøarbeid • har innsikt i etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknologi • har bransjekunnskap om teamarbeid, ansvar og roller i tverrfaglig samarbeid • Forstår viktigheten av tverrfaglig samarbeid i planlegging og tilrettelegging av individuell plan
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende ulike kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder i arbeidet med mennesker med ulike funksjonshemming • kan finne informasjon og fagstoff om habilitering med sikte på tiltak for størst mulig selvstendighet og livskvalitet på brukers premisser • kan kartlegge behov for tverrfaglig samarbeid og sette i gang tiltak for å fremme nettverksbygging • kan anvende kunnskap om brukerens miljø, kulturbakgrunn og livssituasjon i individuell plan • kan anvende evalueringsmetoder og justere tiltak iverksatt for den enkelte bruker fortløpende
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for viktigheten av nettverksbygging og inkludering i samfunnet • kan bygge relasjoner i tverrfaglig samarbeid • er villig til å fremme et godt teamarbeid for mennesker med utviklingshemming • kan utvikle gode arbeidsmetoder i planlegging og tilrettelegging for individuelle behov • har forståelse for etiske prinsipper rundt bruk av velferdsteknologi

4.2.4 Tema og litteratur Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

Tema	<p>3a. Helsearbeiderens ansvars, - funksjons- og kompetanseområde</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeid med mennesker med ulik funksjonshemming
------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Habilitering • Teorier og modeller i miljøarbeid • Atferdsanalytisk tilnærming • Kartleggingsverktøy og arbeidsmetoder • Individuell plan/ IOP • Planlegging og tilrettelegging for individuelle behov • Juridiske og etiske vurderinger ved valg av tiltak <p>3b. Tverrfaglig samarbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeid mellom ulike sektorer i hjelpeapparatet og innen pedagogisk virksomhet • Nettverksbygging • Inkludering i samfunnet • Samarbeid med pårørende, brukerorganisasjoner og frivillige organisasjoner • Teamarbeid, ansvar og roller • Frivillige aktører <p>3c. Mestring av dagliglivet</p> <ul style="list-style-type: none"> • ADL • Selvstendighet og mestring • Hva er viktig for deg? • Aktiviteter og fritidsarbeid • Velferdsteknologi og andre hjelpemidler • Personorientert omsorg • Brukermedvirkning • Brukerens miljø, kulturbakgrunn og livssituasjon
<p>Litteratur</p>	<p>Ellingsen, K.E. (2014) <i>Vernepleierfaglig kompetanse og faglig skjønn</i> Kapittel 3 Askheim, O. P. (2014). <i>Vernepleieren som aktør for en «empowerment»-orientert praksis.</i> (s.65-88) Oslo: Universitetsforlaget</p> <p>Eknes, J. & Løkke, J.A. <i>Utviklingshemning og habilitering.</i> Universitetsforlaget</p> <p>Lauvås, Kirsti og Lauvås, Per (2004) <i>Tverrfaglig samarbeid – Perspektiv og strategi</i></p> <p>Owren, T. & Linde, S. Vernepleierfaglig teori og praksis: Sosialfaglige perspektiver St.mld.29 2012-2013, <i>Morgendagens omsorg</i></p> <p>NOU 2011:11, <i>Innovasjon i omsorg</i></p>

4.2.5 Arbeidskrav Emne 3 – Teorier og arbeidsmåter i målrettet miljøarbeid

Emne 3 – Oppgave 1: Tverrfaglig samarbeid

Utform en case med tema tverrfaglig samarbeid og drøft hvordan helsearbeideren kan bidra til omsorg og forebyggende arbeid overfor mennesker med utviklingshemning.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt

Omfang: minimum 5 – 8 sider.

Vurderes etter kriteriene nr. 1-6, se punkt 5.4.1
Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 3 – Oppgave 2: Mestring av dagliglivet

Velg en aktuell situasjon innenfor området «mestring av dagliglivet» fra egen eller tenkt arbeidsplass. Drøft hvordan du kan bidra til økt egenomsorg og opplevelse av mestring for en bruker med utviklingshemming.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe

Omfang: 5 - 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 3 – Refleksjonsnotat

Etter endt modul skal studenten levere et refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat

Omfang: maks. 3 sider

Vurdering: Bestått ved innlevering

Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

4.3 Emne 4 Organisasjon, system og ledelse

4.3.1 Læringsutbytte Emne 4 – Organisasjon, system og ledelse

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar i arbeidet med mennesker med utviklingshemming • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon knyttet til mennesker med utviklingshemming • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskaping i samfunnet
-----------------	--

Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon • har forståelse for viktigheten av veiledning i tema seksualitet for mennesker med utviklingshemming

4.3.2 Tema og litteratur Emne 4 - Organisering, system og ledelse

Tema	<p>4a Aktører i pasientforløpet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familieomsorg • Kommunale helse- og omsorgstjenester • Spesialisthelsetjenester • Helsefagarbeiders betydning i møte med aktører som fastlege og personalet på en sykehusavdeling • Lovregulerte og tilrettelagte boliger • Andre aktuelle tjenester • Frivillig arbeid <p>4b Organisering og samhandling i pasientforløpet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisering og ledelse • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene • Samhandlingsreformen • LEON – lavest effektiv omsorgsnivå • Tverrfaglig- og flerfaglig samarbeid • Pårørende samarbeid
-------------	--

	<p>4c Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profesjonalitet • Kunnskapsbasert praksis • Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse • Utviklingsarbeid • Kultur mangfold og yrkesutøvelse • Internkontroll og dokumentasjon • Velferdsteknologi • Saksbehandling <p>4d Kommunikasjon og veiledning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relasjons kompetanse • Kommunikasjon- og veiledningskompetanse • Grunnleggende pedagogiske prinsipper • Etisk refleksjon • Seksualitet og fare for utnyttelse • Aktivitet og deltagelse
<p>Litteratur</p>	<p>Eide, Hilde og Eide, Tom (2007) <i>Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk</i></p> <p>Lauvås, Kirsti og Lauvås, Per (2004) <i>Tverrfaglig samarbeid – Perspektiv og strategi</i></p> <p>Nordby H. (2012) <i>Etiske dilemmaer i helse og omsorgsarbeid</i></p> <p>Taranrød Liv B. (2012) <i>Mellom hjem og institusjon</i></p> <p>Tillegglitteratur:</p> <p>Larsen, Frode K. og Wigaard Elisabeth (2009) <i>Utviklingshemming og aldring: en lærebok</i>. Tønsberg: Aldring og helse</p>

4.3.3 Arbeidskrav Emne 4 - Organisering, system og ledelse

Emne 4 – Oppgave1: Yrkesutøvelse og miljøarbeid

- a) Start individuelt med å utarbeide en skisse til et undervisningsopplegg om nevnte tema.
- b) Gruppa bruker disse skissene til å utarbeide et felles undervisningsopplegg.
- c) Gruppa demonstrerer opplegget ved å undervise medstudenter (ca. 20 min.).
- d) Studentene gir en muntlig tilbakemelding på medstudenters arbeid og undervisningsopplegg.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe.

Omfang: 5 - 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Muntlig tilbakemelding på undervisningsopplegget fra medstudenter samt en skriftlig og muntlig tilbakemelding fra lærer.

Emne 4 – Oppgave 2: Kommunikasjon og veiledning

Beskriv en case fra et tverrfaglig samarbeid og drøft hvordan du som yrkesutøver kan gi nødvendig veiledning for å møte brukeren og deres foresatte/pårørendes utfordringer og behov.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares i gruppe eller individuelt.

Omfang: 5 – 8 sider.

Vurdering gis etter kriteriene 1-6, se punkt 5.4.1

Studenten får skriftlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Emne 4 Refleksjonsnotat

Etter endt modul skal studenten levere et refleksjonsnotat om sine tanker rundt oppnådd læringsutbytte i forhold til egen innsats og den veiledning som er gitt.

Skriftlig individuelt notat

Omfang: maks. 3 sider

Vurdering: Bestått ved innlevering

Lærer gir skriftlig tilbakemelding på notatet

4.4 Praksis

Studenten kan velge mellom to ulike former for praksis:

- 1. Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass** er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet med Utviklingshemmede på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer. Vedlegg 1
- 2. Praksisutplassering** på arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med utviklingshemming, er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Vedlegg 2

Læringsutbytte for praksis

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbytte-beskrivelsene (LUB) til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner brukeren med utviklingshemming og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos brukere med utviklingshemming • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og kan oppdatere sin kunnskap i utviklingsarbeidet i praksisperioden
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med utviklingshemming i mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om brukeren til å delta i miljøbehandling for å ivareta verdighet og mestring • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos pasienter/brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den utviklingshemmedes integritet, og faglig forsvarlighet i praksis. • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den utviklingshemmedes individuelle behov. • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til brukere • kan bidra til å utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon

4.4.1 Litteratur og arbeidskrav for praksis

Semester	4.semester
Litteratur	Dalland, Olav (2012), <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i> <u>Tilleggs litteratur:</u> Andersen, Erling S. og Schwenche, Eva (4. utgave 2012), <i>Prosjektarbeid en veiledning for studenter</i>
Arbeidskrav	<ul style="list-style-type: none"> • Logger • Definere personlige mål/læringsutbyttebeskrivelser for praksis/prosjekt • Framdriftsplan/prosjektplan og prosjektrapport i praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass • Prosjektrapport inkludert refleksjonsnotat for prosjekt på eget arbeidssted • Fire arbeidskrav i praksisutplassering
Vurderingsform	<ul style="list-style-type: none"> • Framføring, arbeidskrav og logg vurderes med godkjent/ ikke godkjent • Praksis vurderes med bestått/ ikke bestått (målsamtale, midtvurdering og sluttvurdering blir gjennomført)
Taushetsplikt	<ul style="list-style-type: none"> • Studenter som gjennomfører sin opplæring ved arbeid, oppdrag eller verv og blir kjent med taushetsbelagte opplysninger, har taushetsplikt etter forvaltningslovens regler (§ 13-13f). Taushetsplikten gjelder også etter at studenten har avsluttet sin opplæring ved fagskole

4.5 Emne 5 Fordypningsarbeid/hovedprosjekt

4.5.1 Læringsutbytte – Emne 5 Fordypningsarbeid/hovedprosjekt

Studentene skal i samråd med læreren konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for hovedprosjektet og den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen for emnet. På studentenes vitnemål skal det stå en kort beskrivelse av fordypningsarbeidet/hovedprosjektet og dets innhold.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan tilegne seg kunnskaper gjennom fordypning innenfor et valgt tema ved å innhente, vurdere og bearbeide teori og drøfte sammenheng mellom teori og praksis • har innsikt i kunnskapsbasert praksis • kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med brukere med utviklingshemming
-----------------	--

Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til arbeid med brukere med utviklingshemming • kan anvende kunnskap til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med brukere med utviklingshemming • kan, innenfor eget ansvarsområde, planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter for brukere med utviklingshemming
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at etiske prinsipper begrunnes om drøftes i oppgaven

4.5.2 Litteratur og arbeidskrav - Emne 5 Fordypingsarbeid/hovedprosjekt

Litteratur	Dalland, Olav (2012), <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i> <u>Tilleggs litteratur:</u> Andersen, Erling S. og Schwenche, Eva (4. utgave 2012), <i>Prosjektarbeid en veiledning for studenter</i> Selvvalgt litteratur (300 sider)
Arbeidskrav	<ul style="list-style-type: none"> • Skriftlig fordypningsoppgave med påfølgende muntlig eksamen • Logg • Mål, litteraturoversikt og fremdriftsplan skal godkjennes av skolen innen et fastsatt tidspunkt • Studentene/ basisgruppen har tilbud om fire veiledningstimer i løpet av skriveperioden, hvorav to er obligatoriske. I tillegg kan det arrangeres oppgaveseminar der studentene presenterer sine foreløpige arbeider for medstudenter og veileder/ faglærer. Hensikten er å gi felles veiledning og respons på foreløpig arbeide.
Rammer	Skriftlig gruppe-/ individuell besvarelse. Omfang: 20 – 25 sider <ul style="list-style-type: none"> • for å kunne fremstille seg til muntlig eksamen må studenten ha bestått teorimodulene, praksis/prosjektperioden og fordypningsoppgave/ hovedprosjekt
Vurdering	<ul style="list-style-type: none"> • logg vurderes med bestått/ ikke bestått • på bakgrunn av bestått skriftlig fordypningsoppgave gjennomføres en muntlig eksamen • fordypningsoppgaven/ hovedprosjektet og muntlig eksamen vurderes av en intern og en ekstern sensor • individuell eksamenskarakter settes etter gjennomført muntlig eksamen med gradert karakter A-F • fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6

4.5.3 MAL FOR FORDYPNINGSARBEID/HOVEDPROSJEKT

Tittel/problemstilling: .....

Prosjektbeskrivelse:.....(maks. 6 linjer)

Beskrivelse av gjennomføringen:.....

Emne nummer som spesielt inngår i prosjekt som praksis:.....

Prosjektets omfang: xx fagskolepoeng av totalt 60 for hele utdannelsen

Varighet: XXXXX

Veiledere:.....

Beskrivelsen må forelegges veilederne for godkjenning og leveres elektronisk til faglærer.

5 AKTUELL LITTERATUR

Nedenfor er en samlet oversikt over litteratur.

Berg, Grethe (2012) *Måltider er mer enn mat- personer med demens i dagaktivitetstilbud:* Temahefte. Tønsberg: Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse
ISBN: 9788280611857

Bakke Wigaard (2015) *Utviklingshemning og hverdagsvansker*, Gyldendal forlag ISBN:
9788205480254

Brinchmann, Berit Støre (2012) *Etikk i sykepleien*. Gyldendal akademisk ISBN:
9788205430402

Brodtkorb, Elisabeth og Rugkåsa, Marianne (2009) *Mellom mennesker og samfunn - sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Gyldendal akademisk ISBN:
9788205388239

Corneliusen, M., Haaland-Johannessen, L., Knoph, L., Lind, M. Eli, M. (2014), *Afasi og samtale: gode råd om kommunikasjon* ISBN: 9788270997947

Dalland, Olav (2012) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk
ISBN: 9788205423985

Eknes, J. & Løkke, J.A. *Utviklingshemning og habilitering*. Universitetsforlaget ISBN:
9788215013428

Ellingsen, K.E. (2014) *Vernepleierfaglig kompetanse og faglig skjønn* Kapittel 3 Askheim, O. P. (2014). *Vernepleieren som aktør for en «empowerment»-orientert praksis*. (s.65-88) Oslo: Universitetsforlaget ISBN: 9788215022024

Eggen, J. Fjeld, W. Malmö, S. Zachariassen, P. (2014). *Utviklingshemning og seksuelle overgrep* Oslo universitetssykehus, deles ut

Eide, Hilde og Eide, Tom (2007) *Kommunikasjon i relasjoner: Samhandling - konfliktløsning og etikk*. Oslo: Gyldendal akademisk
ISBN:9788205326897

Grasaas, K. Sjørusen, M. & Stordalen, J. (2014) *Helsefagskolen - Etikk og kommunikasjon* Høyskoleforlaget ISBN: 9788202421281

Helse- og omsorgsdepartementet (2006) *Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer*. St.mld.25 (2005 – 2006) Oslo: Helse- og sosialdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Morgendagens omsorg* St.mld.29 (2012 – 2013) Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2011) *Innovasjon i omsorg* NOU 2011:11 Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Helse- og omsorgslover [online] URL: <http://www.lovdatabasen.no/>

Holden, B. & Finstad, J. (2010) *Adferdsavtalen: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd* Gyldendal forlag ISBN: 9788205398764

Holden, B. (2016). *Utfordrende atferd og utviklingshemming: Atferdsanalytisk forståelse og behandling* Gyldendal forlag ISBN: 9788205463820

Håkonsen, Kjell Magne (2014) *Psykologi og psykiske lidelser*. Gyldendal akademisk ISBN: 9788205448544

Lauvås K og Per Lauvås (2004) *Tverrfaglig samarbeid – Perspektiv og strategi*. Universitetsforlaget ISBN: 9788215005386

Linde, S. & Owren, T. (2011) *Vernepleiefaglig teori og praksis - Sosialfaglige perspektiver* Universitetsforlaget ISBN: 9788215017990

Molven, Olav (2012) *Helse og jus*. Gyldendal juridisk ISBN: 9788205427839

Nordby, Halvor (2012) *Etiske dilemmaer i helse- og omsorgsarbeidet*. Oslo: Gyldendal akademisk. ISBN: 9788205419490

Oslo kommune Helseetaten (2012) *Almas hus – et velferdsteknologisk senter* [online] URL: http://www.helseetaten.oslo.kommune.no/eldre/geriatrik_ressurssenter/almas_hus/

SINTEF (2013) Prosjektrapport Trygge spor [online] URL: http://www.sintef.no/project/Velferdsteknologi/Trygge%20spor/Trygge%20spor%20rapport_enkle%20sider_lav%20oppl%c3%b8sning.pdf (23.1.2013)

Tillegglitteratur

Andersen, Erling S og Schwenche, Eva. (4. utgave 2012) *Prosjektarbeid en veiledning for studenter*, Oslo: NKI Forlaget.
ISBN: 9788256272303

Renolen, Åse (2008) *Forståelse av mennesket – Innføring i psykologi for helsefag*. Bergen:
Fagbokforlaget
ISBN: 9788276748512

Larsen, Frode K. og Wigaard Elisabeth (2009) *Utviklingshemming og aldring: en lærebok*.
Tønsberg: Aldring og helse
ISBN: 978828061108

